



ABORDATGE AMB ADOLESCENTS I LES SEVES FAMÍLIES.

Consum de tabac, alcohol i cannabis.

Manresa
5 juny'14

L'ADOLESCÈNCIA



Adolescència en un minut ...

De l'adolescència els adults diuen ...

- *“Incapacitat per planificar i per mesurar les conseqüències dels propis actes a llarg termini. Preponderància de les emocions i dels vincles amb un grup d'iguals ...”*
- *“El més important és el grup d'amics. No és que l'adolescent sigui rebel amb els seus pares: és que la seva bioquímica demana individuació, independència, i per això els seus iguals són tan, tan importants! L'adolescent necessita apartar els seus pares ... per ser ell.”*
- *“Els adolescents són indolents, informals, inconstants, mal educats. Però també, sociables, amorosos, emotius, sexuals, estimulats.”*
- *“Tasques domèstiques, sortides nocturnes i manera de contestar són els principals motius de baralla entre pares i els seus fills adolescents.”*
- *“Eren i són encantadorament insuportables”*
- *“Bona part dels nostres problemes amb els adolescents tenen el seu origen en la mirada. En el que mirem, en els filtres que posem, en les interpretacions que fem del que descobrim. Són mirades còctel, fetes d'una forta dosi d'hostilitat i un xic d'enveja.”*

Ells responen ...



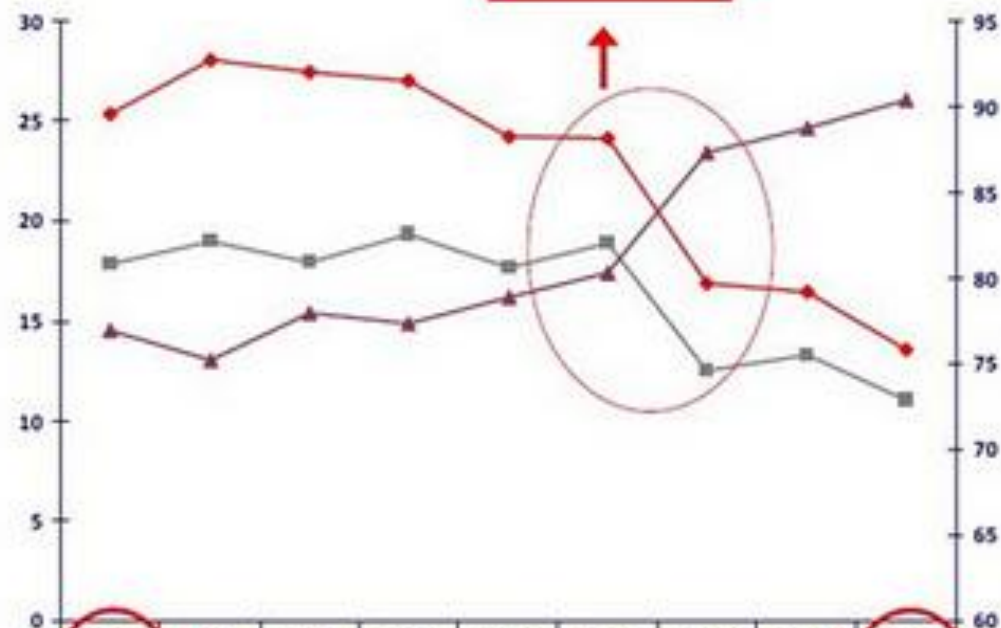
Adolescència i Drogues

**Estem davant una de les adolescències
més tranquil·les que es coneixen ...**

Evolución de la prevalencia de consumo diario de TABACO, SEGÚN SEXO (%). ESTUDES, 1994-2010

→ El consumo está más extendido entre las mujeres (13,6% fuma diariamente) que entre los hombres (11%).

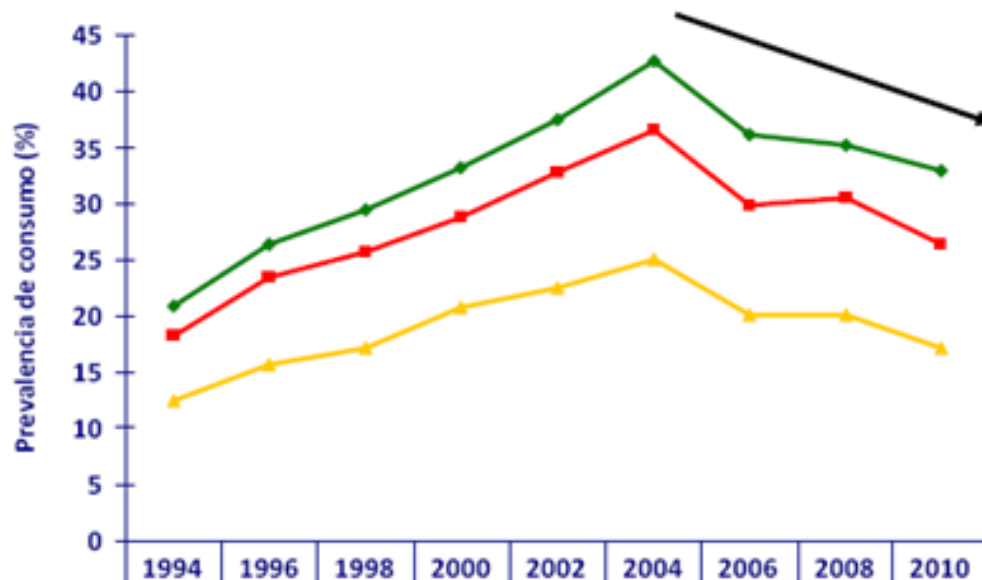
Debate social
Ley 28/2005



| | 1994 | 1996 | 1998 | 2000 | 2002 | 2004 | 2006 | 2008 | 2010 |
|--|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| —■— Hombres | 17,8 | 19,0 | 17,9 | 19,3 | 17,7 | 18,9 | 12,5 | 13,3 | 11 |
| —●— Mujeres | 25,4 | 28,1 | 27,5 | 27,0 | 24,2 | 24,1 | 16,9 | 16,4 | 13,6 |
| —▲— percepción del riesgo de fumar un paquete diario | 76,9 | 75,2 | 78 | 77,3 | 78,9 | 80,3 | 87,3 | 88,8 | 90,4 |

Evolución de la proporción de consumidores de CANNABIS (%). ESTUDES, 1994-2010

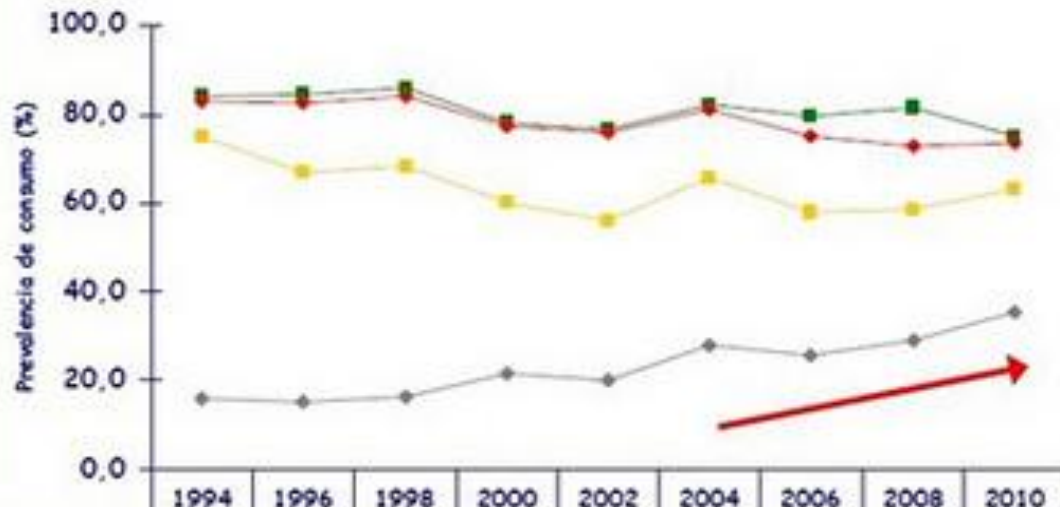
- Se confirma **tendencia descendente** iniciada en 2004
- La **prevalencia de consumo diario** es de un 3% (4,3% en chicos y 1,8% en chicas): España participa en un proyecto Europeo de CONSUMO PROBLEMÁTICO DE CANNABIS (OEDT*)



| | | | | | | | | | |
|-------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| ◆ Alguna vez en la vida | 20,9 | 26,4 | 29,5 | 33,2 | 37,5 | 42,7 | 36,2 | 35,2 | 33 |
| ■ Últimos 12 meses | 18,2 | 23,4 | 25,7 | 28,8 | 32,8 | 36,6 | 29,8 | 30,5 | 26,4 |
| ▲ Últimos 30 días | 12,4 | 15,7 | 17,2 | 20,8 | 22,5 | 25,1 | 20,1 | 20,1 | 17,2 |

Evolución de la prevalencia de consumo de BEBIDAS ALCOHÓLICAS y prevalencia de borracheras (últimos 30 días) (%). ESTUDES, 1994-2010

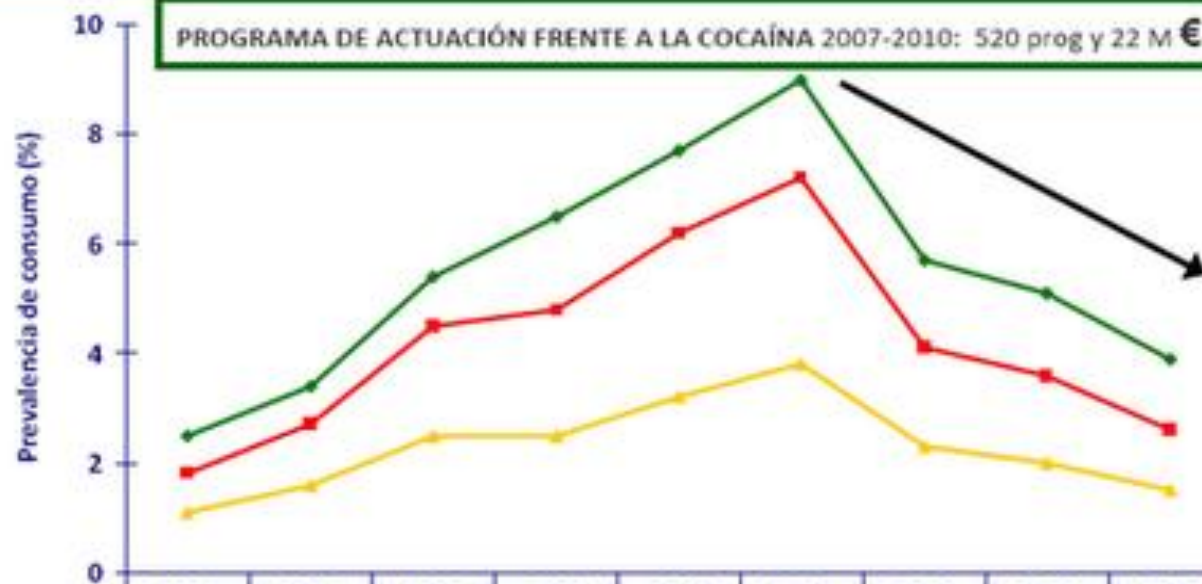
- Extensión del consumo se mantiene estable
- Consumo intensivo (borracheras) aumenta (3 de cada 10 se emborrachan)
- Prevalencia de consumo en mujeres aumenta



| | 1994 | 1996 | 1998 | 2000 | 2002 | 2004 | 2006 | 2008 | 2010 |
|------------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| ■ Consumo alcohol alguna vez | 84,1 | 84,2 | 86,0 | 78,0 | 76,6 | 82,0 | 79,6 | 81,2 | 75,1 |
| ◆ Consumo alcohol últimos 12 meses | 82,7 | 82,4 | 83,8 | 77,3 | 75,6 | 81,0 | 74,9 | 72,9 | 73,6 |
| ■ Consumo alcohol últimos 30 días | 75,1 | 66,7 | 68,1 | 60,2 | 56,0 | 65,6 | 58,0 | 58,5 | 63 |
| ◆ Borracheras últimos 30 días | 16,1 | 15,3 | 16,5 | 21,7 | 20,2 | 28 | 25,6 | 29,1 | 35,6 |

Evolución de la prevalencia de consumo de COCAÍNA (general) (%) ESTUDES, 1994-2010

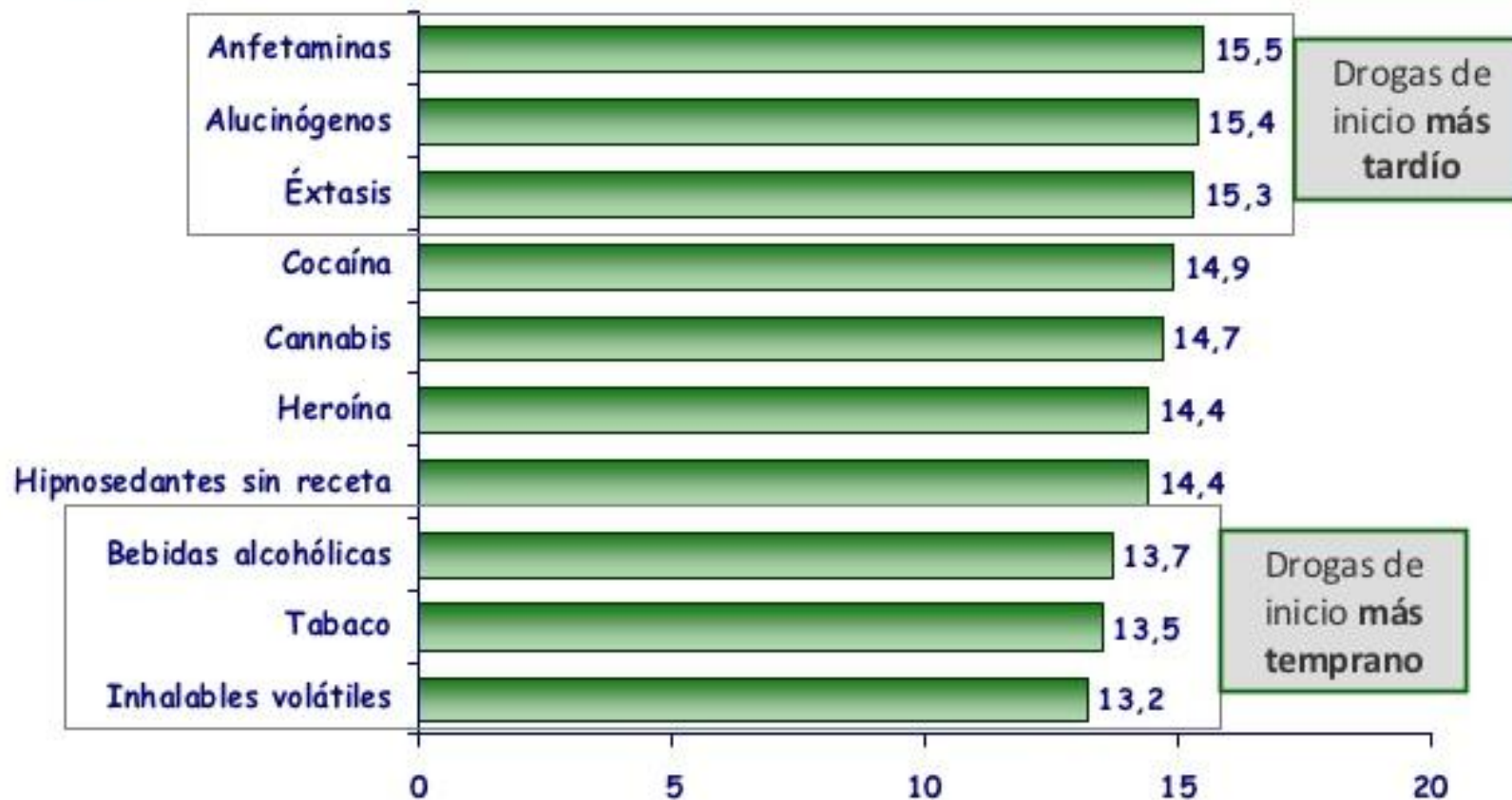
→ Se confirma la **tendencia descendente** del consumo de cocaína, iniciada en 2004. Las prevalencias de consumo, en 2010, son inferiores a las de 1998.



| | 1994 | 1996 | 1998 | 2000 | 2002 | 2004 | 2006 | 2008 | 2010 |
|-----------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Alguna vez en la vida | 2,5 | 3,4 | 5,4 | 6,5 | 7,7 | 9,0 | 5,7 | 5,1 | 3,9 |
| Últimos 12 meses | 1,8 | 2,7 | 4,5 | 4,8 | 6,2 | 7,2 | 4,1 | 3,6 | 2,6 |
| Últimos 30 días | 1,1 | 1,6 | 2,5 | 2,5 | 3,2 | 3,8 | 2,3 | 2 | 1,5 |

Edad media de inicio en el consumo de drogas ESTUDES, 2010

La edad media de inicio en el consumo de drogas se mantiene estable



INFORMACIÓN RECIBIDA sobre las drogas y los efectos y problemas asociados. ESTUDES, 2010.

¿Te sientes suficientemente informado con respecto al tema de las drogas? (%)



→ Las principales vías por las que los **estudiantes RECIBEN** información son: las **madres (67,3%)** y **padres (61,1%)**, los **profesores (61,4%)**, las **charlas/cursos (67,5%)** y los **medios de comunicación (61%)**.

→ La **vías por las que los jóvenes PREFERIRÍAN RECIBIR** información sobre drogas son: los **profesionales sanitarios (50,2%)** y las **charlas/cursos (49,9%)**. A uno de cada cuatro jóvenes le gustaría obtenerla por **internet**.

Perquè intervenir en tabaquisme en adolescents ?

És necessari ?

Dificultats d'intervenció en adolescents des d'Atenció Primària

- Accessibilitat : la consulta esdevé un espai estrany i estigmatitzat.
- Institucionalització : la bata blanca com a frontera, apuntar mentre es visita, preguntes com a interrogatori.
- Demanda : dificultats d'actuar amb qui no la ha realitzat.
- Conseqüències negatives del consum : poc visibles a curt termini.

Adolescència i tabac

- Què guanyen deixant de fumar :

Diners, salut, rendiment esportiu, temps, tranquil·litat, no craving, autonomia, no enriquir multinacionals, ...

- Què perden deixant de fumar :

Espais de socialització, imatge, estatus, estar prim, crida d'atenció, canalització d'emocions ...

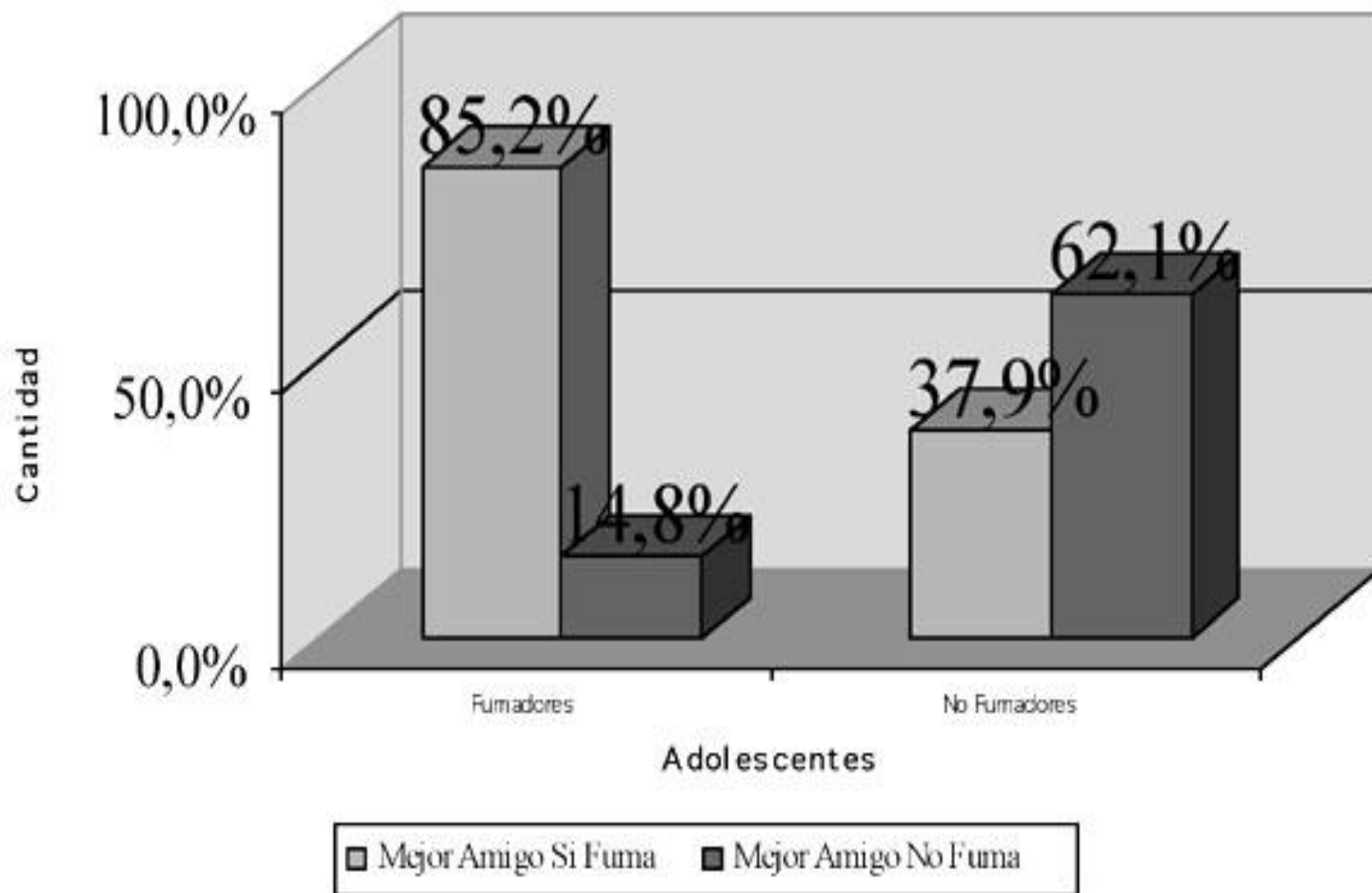
Dificultats per deixar de fumar a l'adolescència

- Influència del grup d'iguals
- Dependència química (psicològica en el cannabis)
- Manca de motivació
- Conseqüències poc visibles a curt termini
- Carpe Diem
- Creences :

“un de cada set creu que s'exagera sobre els perjudicis de fumar, una quarta part creu que aprima o que no és perillós si es fa de manera ocasional, i un 40% que només és dolent si es consumeix durant molts anys.”

Determinants consum de tabac en l'adolescència

- L'adolescència en sí.
- Influència dels pares.
- Influència grup d'iguals (i sobretot el millor amic).
- Estats d'ànim: baixa autoestima, tristesa, soledat, nerviosisme, ...
- Manca d'activitat esportiva
- Estils educatius que no continguin: alt nivell de control + alt nivell de comunicació.



Establir vincle amb l'adolescent

- Cercle d'influència
- Mostrar empatia i preocupació.
- Evitar judicis de valors i moralitats.

per ...

- Explorar grau d'autonomia i maduresa personal.
- Esbrinar tipus de consum: substància, freqüència, funcionalitat.
- Mostrar missatges clars i fermes sobre els riscos.
- Personalitzar al màxim els aspectes preocupants.

Evitar preguntes que ...

- **Donin per fet el seu consum:**

Quines drogues consumeixes?

- **Dicotòmiques:**

Consumeixes drogues?

- **Que incloguin la resposta dins la pregunta:**

“Porros, no oi?” “De tabac res suposo”, “Segur que deus fumar”

- **Posin el mateix sac totes les drogues**

- **Incloguin paraules molt tècniques :**

com tòxics, estupafacients, ...

Exercici pràctic

- 1.- “Creiem que la Laura fuma porros. Ens pot fer un control d’orina?” Pares de la Laura (15a)
- 2.- “El meu fill està enganxat al tabac, l’han expulsat de l’insti. Morirà de càncer!” Maria, mare del Pau (15a)
- 3.- “No em ralleu! Fumo si em dóna la gana” Carla, asmàtica (14a)
- 4.- “Emborratxar-se i fumar els findes no és pas dolent, ho fa tothom” Josep, pare del Nil (16a)

...

Decidir...

- Amb qui intervenir ?
- Tipus d'intervenció ?
- Existeixen altres problemàtiques afegides ?

CANNABIS



Cannabis i adolescència

- Mites, dubtes i evidències.
- Percepció de risc pares/fills molt diferenciada.
- El cannabis (com en el 2.0) provoca distorsió en la jerarquia pares/fills (i també en professionals/usuaris). Qui en té el coneixement? Cal que els pares (i professionals) assumeixin uns mínims.
- Funcions del cannabis en les seves vides
- Gran causant recaigudes en exfumadors tabac.

Cannabis vs tabac

- Molts senten i opinen que **la maria és millor que el tabac** i consideren que, vista la nostra insistència en contra del tabac, han de passar a fumar porros.
- El pitjor que podem fer per educar en l'ús de les drogues és **etiquetar-les de totalment negatives** i defensar simplement el no.
- Quina funció tenia el tabac ? **El cannabis ha substituït en bona part funcions típiques del tabac:** semblar gran, estatus, ritus de pas adolescent-adult, funcions del dia a dia, ...

Cannabis i família

- Cannabis : causa o conseqüència.
- Desfocalitzar el consum com a problema, encara que sols sigui una estratègia.
- No normalitzar consum però no dramatitzar situacions.
- Comunicar el punt de vista i l'angoixa que el consum està generant.
- Qualsevol intervenció que cerquem resultats passa per la bona relació → evitar registres, interrogatoris amics, controls d'orina, ...

- El problema són els amics. Fumo perquè m'agrada
- És molt influenciable. No n'hi ha per tant.
- La culpa és del PQPI Ho sé portar
- La parella no m'ajuda. A mi no m'afecta
Estic sola. No deixaré de fumar
- No el puc controlar. Deixem fumar a casa
- Estic desesperat. La policia va per nosaltres
- Que vagi a un centre.
- Tothom se'ns treu de sobre.

PARES

ADOLESCENT

ALCOHOL



De la cultura del vi al botellón

- Més enllà de la dependència □ RdR
- Usos adults vs usos adolescents
- Canvis en els patrons de consum: borratxera mediterrània → *binge drinking* i *botellón*. Conseqüències ?
- Alcohol i conducció: existeix el conductor responsable ?

LA FAMILIA



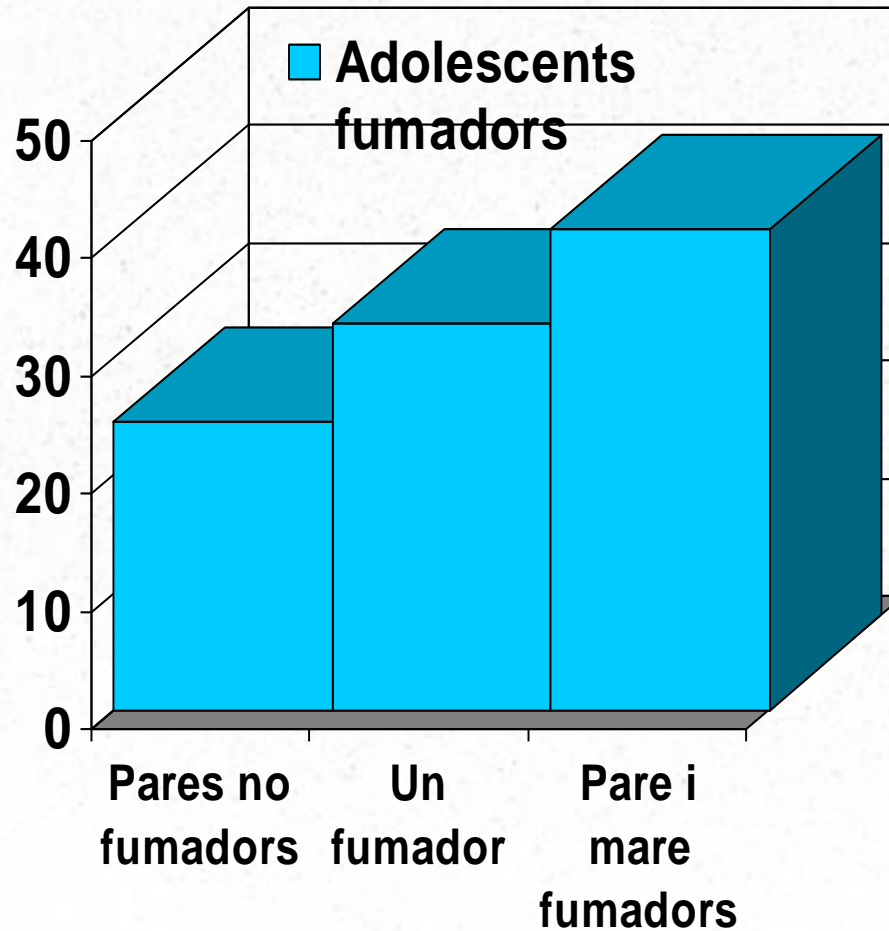
La família

- Han estat, són i seran els seus referents.
- Són qui realitzen la demanda.
- La família és una oportunitat d'intervenció en els adolescents imprescindible, regular i constant. Non stop 24h
- A l'adolescència ja no importa el que diuen els pares, sinó el que fan.

La hiperpaternitat: “del model mòble al model altar”

- Pares helicòpter
- Pares piconadora
- Pares xòfer
- Pares hiperprotectors
- Pares entrepà
- Pares Sherlock 2.0
- Mares tigre

Els pares com a models



**Els pares han de parlar de les
seves experiències amb les
drogues als seus fills?**

Que els pares parlin amb els seus fills sobre drogues té un efecte preventiu, però que parlin de la seva experiència amb elles té l'efecte contrari.

Més de la meitat dels adolescents i joves (entre 12 i 20 anys) que fumen, asseguren que els seus progenitors l'hi permeten, més les mares (un 64,5%) que els pares (un 52%).

Un 77% dels progenitors i un 84% dels fills aproven la llei antitabac.

10 pautes per malcriar al teu fill@

- 1 . Amenaça'l cada vegada que puguis. Però no portis aquestes amenaces a la pràctica . La clau està en parlar i no actuar .
- 2 . No li expliquis mai per què el castigues , i treu-li el càstig abans d'hora .
- 3 . Digues-li que "sí " a tot , dóna-li tot el que et demani . Ja tindrà temps d'aprendre la tolerància a la frustració quan creixi .
- 4 . Quan es comporti de manera agressiva justifica'l amb un " són coses de nens" , resta-li importància i riu-li les gràcies .
- 5 . No t'oblidis de fer-li xantatge emocionalment : " em mataràs a disgustos " .

- 6 . Fes-ho tot per ell . No permetis que sigui autònom . No deixis que reculli la taula , ni les joguines . No t'atreveixis a deixar que es vesteixi sol.
- 7 . Quan tingui una rebequeria dóna-li el que et demani perquè es calmi . Una i altra vegada .
- 8 . Compàra'l amb la resta (" el teu germà ho fa millor que tu") . Que sàpiga que els altres ho fan tot millor que ell .
- 9 . Contradiu la teva parella . No us poseu d'acord en les normes , càstigs i reforços a aplicar .
- 10 . Dóna mal exemple . Demana-li que compleixi una norma , però no la compleixis tu. La incoherència és fonamental .

Un nen malcriat no neix, es fa !

DERIVACIÓ

i que no acabi a la deriva



Quan derivar ?

- El jove veu la necessitat de tractament.
- La família enten i dóna suport.
- Tan família com jove entenen que la derivació no significa desentendre's sinó intensificar l'atenció.
- Compromís i acceptació.
- L'espai a derivar és solvent i tenim coneixement que pot assumir el cas.

Síntesi en forma de decàleg I

- 1.- El primer que hem de fer és AUTOVENTA, vendre'ns nosaltres mateixos.
- 2.- Abans d'intervenir cal crear vincle.
- 3.- Negar els aspectes positius del consum = pèrdua credibilitat. Prevenir no sols és fomentar l'abstinència.
- 4.- Fomentar el motor de canvi per la següent fase, no per la fase final.
- 5.- Esdevenir el seu referent per quan desitgi fer el pas.

Síntesi en forma de decàleg

- 6.- Millorar accessibilitat: eliminar fronteres, sortir dels despatxos.
- 7.- No vulguem “arreglar” quelcom que encara no està ni malmès, ni “acabat”.
- 8.- Ens importa ell, no els seus problemes.
- 9.- No intervenir per més d'un professional a la vegada, cal continuïtat.
- 10.- El que més volem d'un adolescent és...
que torni!

Enllaços

- drogues.gencat.cat ciutadania i professionals
- periferics.cat notícies, materials, cursos,...
- elpep.info per joves de 14 a 16a
- laclara.info per joves majors de 16a
- Energycontrol.org majors de 18a

Crèdits

Aquests continguts han estat extrets o inspirats en :

Factors de risc psicosocial en el consum de tabac dels adolescents: estats d'ànim negatius, grup d'iguals i estils parentals. Albert Julià Cano i col·laboradors amb el suport de Consorcio Instituto de Infancia y Mundo Urbano (CIIMU) y Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions de la UB.

Consumo de tabaco en adolescentes. Factores de riesgo y factores protectores. Ciencia y enfermería. Dic. 2012

Informe **Pares i fills en l'Espanya actual**, del catedràtic de sociologia de la Universitat Autònoma de Madrid **Gerado Meil**.

Abordaje Consumo de Drogas desde Atención Primaria. Fernando Caudevilla y Paloma Gonzalez. (2006)

Drogas y Atención Primaria. Gobierno de la Rioja. (2010)

Informes i estadístiques del **PNSD: ESTUDES, EDADES i altres informes.**

I d'articles varis de **Jaume Funes, Jordi Bernabéu, Domingo Comas, Alfonso Ramirez de Arellano, i un llarg etc.** o d'algunes de les seves ponències o xerrades.

Otger Amatller Gutierrez - otger.amatller@fsyc.org

I per acabar...

“Els joves d'avui adoren el luxe, tenen maneres pèssimes i menyspreen l'autoritat; mostren poc respecte vers els seus superiors i s'estimen més la conversa insulsa que l'exercici; els nois són ara els tirants i no els servents de les seves llars: ja no s'aixequen quan algú entra a casa; no respecten als pares, conversen entre ells quan estan en companyia de persones grans, devoren el menjar i tiranitzen els seus mestres”

Sòcrates, segle IV a. C

MOLTES GRÀCIES !!!